

EESTI POLITSEILEHT

Administratiiv-õigusline aegkiri.

Nr. 13 (69).

24. märtsil 1923 a.

III. aastakäik

Ilmub üks kord nädalas — igal laupäeval.		Kuulutuste hind:	
Tellimise hind:	aastas . . . . . Mk. 800.—	1/1 lehek. Mk. 3000.—	1/4 lehek. Mk. 800.—
	poole aastas . . . . . 400.—	1/2 . . . . . 1500.—	1/8 . . . . . 400.—
	weerand aastas . . . . . 200.—	1/3 . . . . . 1000.—	1/16 . . . . . 200.—
	Üksik number maksab Mk. 18.—	1/32 lehek. Mk. 100.—	
Tellijused — järgmise kuu esimesest päevast.		Lehe eesküljel 75%, tekstis 100% kallim.	
Toimetus ja kontor: Tallinn, Toompea lossis. Tel. 5-15.		Adressi muutmise 10 mk.	
Awatud kell 1/2 9 — 1/2 3. Toimetaja kõnetunnid k. 12—1.		Adress kirjade jaoks: Tallinn, Postkast nr. 338.	
		Jooksew arwe „Eesti Pangas“ nr. 1056.	

Sisu: 1) G. Maddison, Petitsiooni õigus. 2) J. Raim, Trüüfiseadus. 3) D. Angelus, Rahwahäälendamise. 4) M. Morrison, Orduaegne õigusline kord Tallinna linnas ja maal. 5) R. Mitfeldt, Õigusteasutused. 6) Amelik osa. 7) Küsimused ja kostmised. 8) Kuulutused.

Petitsiooni õigus.

Administratiiv asjade peawalitsuse juhataja E. Maddison.

Tavalikult leidub modern konstitutsioonides tähendus petitsiooni õiguse kohta. Selle õiguse tähendus oli omal ajal väga suur; teda hinnati väga kõrgelt ning tema eest peeti võitlust. Iseäranis populaarne oli ta XVIII aastajal.

Kuid ka meie ajal ei ole ta veel kaugeltki oma tähendust kaotanud, — seda näitab muu seas see asjaolu, et ta ka uuemates konstitutsioonides aset leidnud. Misesuguse võimu seiskukoht selle „loomuliku“ õiguse teostamise vastu võib kujuneda, kui see mitte konstitutsiooniga kindlaks tehtud ei ole, seda näitavad meile 1905 a. 9./22. jaanuari sündmused, kui Peterburi tänavad waitfete petitsioneeride werrega said kaetud.

Petitsiooni õigus, nagu iga teinegi „wabadus“, on osaline väljendus konstitutsiooniga kindlustatud kodaniku wabadusest, ning on lähidalt seotud sõnawabadusega, waba arvamise õigusega. Petitsiooni õiguse

all mõistetakse individuumite õigust pöörata kaebustega, nõudmistega ehk märkustega kas täidesaatwa võimu organide või seadusandliste kogude poole.

Petitsioonidega täidesaatwa võimu organide poole pööramisel ei ole enam seda tähendust, mis warem. Ta tõrjutakse järgi järgult välja igale kodanikule tema võimu ühe wõi teise korralduse wõi toimuse läbi rikunud õiguse jaluleseadmiseks antud õigusega — kaebuse õigusega.

Suurema tähenduse on mees wabaduse süsteemis alles hoidnud need petitsioonid, mis seadusandliste asutuste poole juhitud.

SHOKOLAADI JA KOMPWEKITEHAS
K. DETERT & K^o
Tallinn, S. Batareit. 12. Kõne nr. 22-43
Kõige peenemaltselisemad shokol.
ja Monpansje „Kodumaa“.

Petitsiooni asi ei ole millegagi piiratud. Niisugusest ajast on võit olla mõni erahuvi; nii võib petitsioneer seadusandlike loogu tähelepanu ühe või teise mõnuni akti peale juhtida, mille ohvriks ta on olnud ning mille eest ta rahuldust palub. Ning vastuvõtta, võib petitsiooni asjaks olla mõnesuune ettepanek mõne üldise korralduse kohta; näituseks, et tarvilik mõne seaduse väljaandmine, tihistamine või muutmise jne.

Tema mõju järele otsustades on petitsiooni õigus ainult kaitsesõigus. Nii oleneb ainult sellest, et petitsioon vastu või kuuldamaks võetakse, niimõrd kui ametasutus asjaks kompetent, ta ei anna mingit õigust nõuda, et palvele käik antaks, veel vähem, et ta rahuldatus saaks. Selle poolest läheb ta lahku kaebusõigusest ühest poolt ning algatusõigusest teiselt poolt.

Üks erialase väljenduse leidis petitsiooni õigus Inglismaal — nii kinnitatakse 1689 a. õiguste bill'is (bill of rights) muude põhiõiguste ja vabaduste hulgas ka, et „kõikidel kodanikel õigus petitsioonidega kuningale poole pöörduda, ning igasugused arestid ja takistused niisuguste põbaramiste (kuningale poole) eest seadusvastased.“

Niimõrd tihiti Inglismaal seda õigust kasutati, seda näitavad alljärgnevad arvud. Nii anti petitsioone:

1789 a. —	880
1800—1805 „ —	1026
1810—1815 „ —	4498
1826—1831 „ —	24.492

Vastavalt ühe 1661 a. aktile ei tohtinud ühitea petitsiooni 100-naelalise sterlinoite trahvi juures rohkem kui 20 isikut alla kirjutada ja parlamendile ette panna, väljaarvatud kui tema sifu vähemalt 3 rahu-

kohtuniku poolt Inglismaal või suure jury enamuse poolt Iirimaaal lubatud sai. Selle aktiga keelati ära ka rohkema kui 20 isiku poolt ühine esitamine. Seda akti on viimast forda tarvitusele võetud 1848 a. 25.000 chartisti vastu, kes „Kensington Common'is“ kokku olid kogunud, et seda ühisel esitusel parlamendile ette panna. Nad said aga selle juures takistatud ning pidid üllaltähendatud aktiga piiratud arwulise deputatsiooni Westminsteri saatma. — Antud petitsioonid tulid parlamendis arutusele, nende üle awati waelused jne. — Niimõrd on aga „Committee on Public petitions“ asutamiseega alamkojalt petitsioonide üle waeluse õigus ära võetud ning nimetatud komiteele antud.

Petitsioonide andmise ning läbiwaatamise forda on praegusel ajal üldiselt järqmine: Alvalt petitsioon võib esitatud saada ainult alamkoja liikme poolt, waatamata selle poolt ta ka ei tuleks. Ainult Londoni ja Dublini city'l on sedawõrd eesõigustatud seisuford, et nad omad petitsioonid lord-mayor'i või oma sheriffi kaudu alamkoja barrele esitada võivad. Peale selle seatakse sarnaste petitsioonide kohta rida nõudmisi. Iga petitsioon peab esimesel leheküljel kandma teda esitawa parlamendi liikme nime; ta ei või olla trükkitud, litoografeeritud, või kirjutusmasinal walmistatud, waid peab olema käega kirjutatud; ta peab olema kirjutatud Inglise keeles või warustatud ingliskeelse tõlkega; ei või olla mahakustutusi või walekirjutusi; petitsioon peab adressseeritama alamkoja nimele; peab olema allakirjutatud petitsiooni poolt, kui ta aga mõne korporatsiooni poolt esitatakse, siis peab ta warustatud olema ka pitsatiga; on keelatud igasugused lisad, naagu kirjad, dokumendid jne. Petitsioon peab kokkuseatud olema austawas, wäärilises ning mõõdukas toonis. Nende üllaltähendatud määruste täitmise eest on wastutaw petitsiooni esitaw alamkoja liige. Kui petitsioon nõuefete wastawalt kokku seatud ei ole, siis antakse ta teda esitawale liikmele tagasi. Kõige tähtsam modern petitsioonitoimetuse juures on see, et petitsiooni esitaw liige petitsiooni üle alamkojas waelust ei saa alustada, sest ta peab petitsiooni esitamise puhul piirduma petitsioonide nimega, arwu ja palwe olulise sifu tutvustamisega. Kui ta seda kohase leiab olewat, võib petitsiooni ka alamkoja elani kaudu lasta ette kanda. Petitsiooni esitamise puhul on põhimõtteli-

Suitsetage
Eesti paberosse
FRU-FRU

selt keelatud waelust alustada. Minult seal, kus petitsioonid mõne ühiku ühiku wastu ülesnäidatud õigluste üle kaebatakse, on waelused lubatud, samuti on eesõigustatud petitsioonid, mis mõnd alamkoja privileegiumi puudutawad.

Ehitamise järele antakse petitsioonid „Committee on Public Petitions“ üle. Komitee klassifitseerib, analüüseerib ning korraldab, kui võimalik, nende trükkimist; lõpuks teadustab ta neist perioodiliselt alamkojale.

Ülemkojas on veel wana modus alles jäänud, eriti petitsiooni siseseandmise puhul waelust alata. Petitsioonid loetakse neid ehitama lordi poolt awalikult ette. Petitsiooni saatus ripub ära tema puhul tekitate waeluste tagajärjest (prof. Dr. Hatfbeck: „Englisches Staatsrecht“, B. I — Die Verfassung).

Tähenähtud wormaluste wamismapanemise põhjusteks oli petitsioonide arwu ülaltähenähtud kaswamine.

Oli tarwis sellele püri panna, kuid sellega aga mitte rikkuda petitsiooni õigust, mis, nagu eelpool tähendamine, iga „kuninga alama“ ühiks põhioõigustest oli.

Samasuguse wäljenduse leidis petitsiooni õigus ka Põhja-Ameerika ühiskondade seadusandluses, kes tema algjooned endiselt metropoolist — Inglismaalt — pärisid. Nii räägitakse konstitutsiooni lisa § 1 muu seas, et „kongress ei wõi ühtegi seadust wälja anda, mis rahwa õigust kikkendab petitsiooniga walitsuse poole pöörata pahede kõrwaldamiseks“ ja nagu prof. Dr. Freund tähendab, on petitsiooni õigus wastuarmisteks wähe põhjust andnud; kui kongress 1836 a. orjuswastase liikumise puhul sellese puutuwaid petitsioone tähepnanemata otsustas jätta, sai põhjapool seda palju lordi, kui petitsiooni õiguse rikumist ette toodud („Das öffentliche Recht der Vereinigten Staaten von Amerika“).

Nagu ülalsetteoodust näha, waadatakse inglisk-ameerika konstitutsioonilises õiguses petitsiooni õiguse kui poliitilise õiguse peale, s. o. kui õiguse peale, mis ainult täisõiguslikel kodanikul. Teda ei wõi kasutada ei wäljamaalased ega kodanikud, kellel walimisõigust ei ole.

Teisfugusena kujunes tähendatud õigus Prantsusmaal.

Kõige esiteks, on prantsuse konstitutsiooniline õigus selle õiguse peale, kui individuaal õiguse peale waadanud, nagu teatud loomuliku õiguse peale, mis sündimise tõt-

tu igale ühele kuulub, ning täiesti rippumatult sellest, kas ta wäljamaalane wõi kodanik, kas tal poliitilisi õigusi on wõi kas need talt ära wõetud. Tal on see õigus kui individuumil, kes Prantsuse pinnal elab.

Wutawa kogu istungil 9. mail 1791 a. nõudsid Robespierre ja teised kategooriliselt petitsiooni õiguse tunnustamist „kui iga ühiskonna elawa inimese lahutamatu õigust“, nagu „iga mõtlewa olemuse õigust“. Koozoleku suur enamus rääkis petitsiooni õiguse kui igale ühele arwatud individuaal õiguse tunnustamise kasuks, ning see õigus sai niisugusena kindlustatud 1791 a. konstitutsioonis, kus I peatükis räägitakse, et „konstitutsioon kindlustab, kui loomulikud ja kodanilised õigused . . . isiklikult allkirjutatud petitsioonidega seatud wõtmude poole pöörata.“

Petitsiooni õigust individuaal õigusena tunnustades, soovisid Wutawa kogu tegelesed temas muu seas püritud walimisõiguse korrektiwi näha. Sest selle läbi said need, kes aktiivseteks kodanikudeks ei olnud, wõimaluse seadusandlise korpusse peale mõju awaldada, omis petitsioonides, näituseks mõne üldise tähtsusega seaduse wäljandmise tarwiduse peale tähepnanu juhtides jne. — Teisest küljest said ka aktiivsed kodanikud wõimaluse petitsioonide läbi omile saadikutele nende poolt antud wõtusi, kawatsetud projektisid jne. meeletule tada (prof. Эсменъ, „Общія основанія конституціоннаго права“).

Individuaal õigusena sai petitsiooni õigus mitmesuguste konstitutsioonidega kindlustatud, hakates 1791 a. konstitutsiooniga kuni 1848 a. konstitutsioonini, ning seadusandliste palatide poole wõtsid petitsioonidega pöörata nii aktiivsed kui ka mitteaktiivsed kodanikud, nagu: naisterahwad, alaealised ja mitmesugused õiguswõimetud, mitte üksi poliitilise õiguse, waid ka tsiwiilõiguse suhtes. See oli lubatud ka wäljamaalastel, kuid ainult selle kikkendusega, et kui niisugune petitsioon sarnase seadusandlise korralduse kohta käis, mis ainult Prantsusmaa poliitilist ja sisemist korda puudutas, siis sai sarnane petitsioon seadusandliste kogude poolt ilma isiklike läbiwaatamiseta tagasi liikatud.

Petitsioone wõis parlamendile petitsioneeride poolt isiklikult ette panna. Isiklikult ehitamise õigus sai kõige esiteks kinnitatud 14. detsembri 1789 a. dekreedil § 62 määrusega. Sedasama määras ka „Consti-

tuante" koduford. Ka „Assemblée Législative" lubas otsekohesest petitfioonide esitamist, nagu seda 11. novembri 1792 a. dekreedis § 7 näha. Samuti tunnustas konventfioon petitfioonide otseteed ettetoovise õigust. „Directoire" lubas aga veel ainult individuaal palvete esitamist tribunaalile; keiserriigi ajal sai see õigus tühjastatud ning siis jälle 1814 a. põhiseadusega makfama

pandud: petitfioone võis veel ainult kirjalikult ette panna, isiklik fiffseandmine oli keelatud; mõnede väikeste muudatustega püüdis see seisuford kuni teise keiserriigini; 1852 a. 14. jaanuari dekreediga keelati ära petitfioone seadusandlise kogu nimele juhtida, ning oli lubatud neid ainult veel senatile esitada.

(Järgneb).

Trükiseadus.

I. Kaiw.

Õesti Wabariigis on põhiseadusega kindlustatud mõtte avaldamise wabadus, selle hulgas ka trükiwabadus. Tsensuuri Õestis ei ole. Kuid nagu wanade riikide tegelikult näidanud, on tarwilik trükitoodete ja trükiteodade kohta üles seada mõnesugused nõuded, mis harilikult sellekohase eriseadusega makfma pannakse ja mis piirduwad peaaesjalikult teatud wormi täitmistest ning millede ülesandeks trükitoodete kandu fordasaadetud süütegede jälgimise hõlbustamine. Ka meie põhiseadus on seda ette näinud ning õigustanud. Nii võib § 13 järele mõtteawaldamise wabadust kiffendada kõlbluse ja riigi kaitfeks. Tähendatud põhiseaduse paragrahwi põhjal on nüüd meie Riigikogu poolt 1. märtsil s. a. sarnane eriseadus wastu mõetud.

Seaduse elluwõtmise juures tekivad loomulikult küsimused, mille kohta seadus otsekohesest lahendust ei anna, waid mida tuleb lahendada wastawalt käesolewa kui ka teiste makfwate seaduste mõttele. Määrangewate ridade ülesandeks on käesolewa seaduse selgitamine, kusjuures on katsutud ette näha neid nähtusi, mis tema käsituse juures esile mõtwad tulla.

Nagu seaduse § 1 üeldub, käiwad selle seaduse määrused trükitoodete ja trükiteodade kohta.

„Trükitoodete all mõistetakse selles seaduses igasuguseid trükimasinal ehk mõne muu mehaanilise wõi keemilise abinõuga paljundatud ja publikumile awaldamiseks määratud kirjutusi, maale, joonistusi, arwüüre, kujutusi, plaane, faarte ja tekstiga wõi sõnalise seletusega helitõid" (§ 2).

Järgelikult on trükitoote tunnusmärgideks arwatud paljundamise moment mehaanilise wõi keemilise abinõudega ja publikumile awaldamiseks määratamatus.

Kuid siin tekib küsimus selle kohta, kas trükitootel kõne all olewa seaduse mõttes

weel mitte kolmas tunnusmärk ei pea olema, nimelt, et kas tema kandu mitte mõtteawaldamine ei pea sfündima. Kuna uus trükiseadus põhiseaduse § 13 rajatud, kus ainult mõtteawaldamisest räägitakse, siis tuleb oletada, et trükitoote kolmandamaks tunnusmärgiks see, et tema kandu teatud mõtte awaldus peab sfündima.

Nagu ettetoodud paragrahwiist näha, käiwad trükiseaduse määrused mitte ikki kirjateõde paljunduste kohta, waid ka igasuguste maalide, joonistuste, grafwüüride, kujutuste, plaanide, faartide ja tekstiga wõi sõnalise seletusega helitõõde kohta, mis ka iseenesest arufaadaw, sest mõtet ei awaldada ikki sõna, waid ka igasuguste kujutuste waral.

Kinni pidades gelpool tähendatud mõttest, peab ka fotograafilisi üleswõtteid trükiseaduse mõttes trükitoodeteks lugema. Kui aga trükitoodete kolmandaks tunnusmärgiks seda pidada, et tema kandu teatud mõtteawaldus peab sfündima, siis peab üleswõtete kohta trükiseaduse alla kuulamise suhtes teatud kiffendus tegema. Muudugi on wäga raske siin piiri tõmmata ning mõimatu kindlat reeglit anda.

Määratides mehaanilistest wõi keemilistest paljundamise abinõudest, on tahetud kõift praequ tuntuid kui ka tulewaid paljundamise abinõusid filmas pidada.

Ettetoodud paragrahwi redaktfiooni järele ei nõuta, et paljundamise abinõud niisugused peawad olema, millede läbi forraga hulk ekfemplaare walmistada mõib, waid on küllalt, kui teatud abinõu waral, kuigi ükskõik, hulk paljundusi mõib walmistada.

Trükitoote publikumile awaldamiseks määratamise all tuleb nähtawasti mõista trükitoodete walmistamise otstarbe. Awaldamine ei kuulu trükitoote mõistesse, waid

moodustab trükitoote kaudu kordajaadetud süüteo fakti. Trükitoote eksemplaaride arv ei või iseenesest „publikumile avaldamiseks määratavuse“ sihi tõendusel olla, vaid kui sõrd see seda siiski selle otstarbe olemasolu tõestamiseks võib olla, seda tuleb otjüstada igal üksikul juhtumisel eraldi. Siisklikuks tarvitamiseks määratud paljundused ei või järjekult trükiseaduse alla kuuluda.

Trükitoote avaldamise all mõistetakse 1) trükitoote laialilaotamist müügi või mõnel muul teel ja 2) trükitoote ülespanemist nähtavale kohale. (§ 3).

Järjekult sisaldub trükitoote avaldamine tegemuses, mille läbi trükiseaduses ettenähtud vormiliste määruste rikkumise või trükitoote siisu kaudu kordajaadetud süüteod väljenduvad. Trükitoote avaldamine on niisugune toimus, mille läbi trükitoode tema valmistamisest osavõtjate, nagu kirjastaja, trükijäe, kitsast ringist suuremale hulgale teatavaks või kättesaadavaks tehakse. Kui palju eksemplaaride kaudu seda tehakse, see ei või tähtis olla, vaid selle juures on oluliseks see, et selle läbi trükitoode suuremale isikute hulgale kätte ulatub.

Trükitoote laialilaotamine ei pea tingimata just trükitoote edasiandmises seisma, sest tähtis ainult siisu avaldamine ning sellepärast on küllalt sellest, kui trükitoode ükskõik, mis sugusel teel suuremale hulgale kättesaadavaks tehakse. Selle tõttu loetakse seaduse järele trükitoote avaldamiseks ka trükitoote ülespanemist publikumile nähtavale kohale.

Trükitoodete laialilaotamine võib olla tasuline ja tasuta.

Trükitoodete tasutaise laialilaotamise kohta on maksivad Riigikogu poolt 1. märtsil s. a. vastuõdetud seaduses raamatukaupluste, ajalehtede kontoorite, ajalehtede kiosside, laenuraamatukogude ning lugemistubade avamise ja trükitoodete käsimüügi kohta ettenähtud määrused. Nagu tähendatud seaduse § 2 märkuses tähendatud, ei käi aga nimetatud määrused ajalehtede ja ajakirjade müümise ning laialikandmise ja kuulutuste laialilaotamise või ülespanemise kohta.

Meil senini maksuõsel olnud kui ka teistes riikides maksuõse seadusandluste eeskujul on trükiseaduses vahet tehtud perioodiliste ja mitteperioodiliste trükitoodete vahel. Perioodiliste trükitoodete all mõistetakse ajalehti või ajakirju, mis il-

muvad kolme kuu või lühema aja tagant. Kõik teised trükitooted loetakse mitteperioodilisteks.

Boonulikul tuleb trükiseaduse elluviimise juures kogu põrgata perioodiliste trükitoodete lisade küsimusega. Seaduses eneses selle kohta midagi öeldud ei ole. Sama lugu oli meil senini maksuõse määrustega. Tegelikult on selles küsimuses siiski kaunis selge waatekoht välja kujunenud, mis kokkuvõlas on uue trükiseaduse mõttega. Nimelt loetakse lisadeks, mis ajalehe või ajakirja juure arvatud, ainult need, mida eraldi ei müüda, ei tellimise ega üksikute raamatutena või vihkudena. Igasuguseid trükitooteid, millel ajakirja või ajalehe iseloom ja mida eraldi tellimise või üksikute raamatute või vihkute ostmise kaudu võib omandada, ei või teise perioodilise trükitoote lisadeks lugeda, kuigi neil ühine nimetus.

Endise korraga võrreldes perioodiliste trükitoodete väljaandmise suhtes olulisi mündatusi ei ole. Üldiselt on maksuõse sama teadaandmise kord, mis warengi, ainult selle vahel, et nüüd kõik teadaanded otsesed siseministriumile tulevad saata. Nii peab igaüks, kes soovib perioodilist trükitoodet välja anda, selle üle siseministriumile kirjaliku teadaande saatma, milles järgmised teated peavad sisalduma: 1) perioodilise trükitoote nimetus ja kui tihti ilmub; 2) ilmumise koht; 3) väljaandja täielik nimi, elukoht, wanadus ja allkiri; 4) vastutava toimetaja täielik nimi, elukoht, wanadus ja allkiri; 5) trükitoote nimetus ja asukoht, kus trükitoode trükitakse; Teadaande vastuõtmise üle antakse kvittung.

Samas korras tuleb teatada enne uue numbril või vihkil ilmumist ettetulevate mündatuste üle eelpool nõuetavad teated.

Perioodilised trükitooted, mis ühe aasta jooksul teadaande sisseandmise ehk viimase numbril või vihkil ilmumise päevast arvates ei ole ilmunud, loetakse seismajäänuteks ja nende unesti väljaandmiseks tuleb esitada teadaanne eelpooltähendatud korras (§ 6). Sarnane kord võimaldab enam-vähem kindlat ülewaadet ilmuvatest ja per. trükitoodetest, sest just viimasel ajal väga palju uusi ajalehti ja ajakirju registreeritakse, milledest paljud sugugi ei ilmu, kuna teistest vahet esimesed numbrid ilmuvad ja siis seisma jäävad. Kuna maksuõses trükimäärustes teadaande

maksuise kohta midagi ei olnud beldub, ei võinud paljudegi ajafirjade kohta velda, kas nad ilmuvad või seisma jäänud.

Igas perioodilises trükitootes peab tähendatud olema: 1) perioodilise trükitoota nimetus ja järjekorra number; 2) vastutava toimetaja ja väljaandja nimi; 3) trükitaja nimetus ja aadress; 4) toimetuse aadress.

Mitteperioodilistes trükitootetes peab olema tähendatud kirjastaja nimi ja trükitaja nimetus ning ilmumise aasta.

Silmas pidades, et seaduses ette ei ole nähtud, kus kohal need andmed peavad aratrukitud olema, siis ei ole tähtis, kus osas nad trükitootel paigutatud.

Selgpooltähendatud nõuded ei käi trükitootete kohta, mis välja antakse tööstuslise või kaubanduslise puhtärilisel otstarbel või hariliku seltskondlise läbikäimise tarvituseks, nagu äri tsirkulaarid, kuulutused, nimekaardid jne., felfide, ühingute ja liitude juhatuste poolt nende liikmetele määratud teadaanded, samuti ka valimishilletenid, kui nad vastavad selleks ettenähtud vormile. Sarnaste trükitootete kohta ei ole maksew sunniefsemplaaride andmise nõue.

Perioodilise trükitoota tähtsust arvesse võttes, on per. trükitootete vastutavate toimetajate isikute kohta teatud nõuded illes seatud. Perioodiliste trükitootete vastutavateks toimetajateks võivad olla Riigikogu valimistel hääleõiguslikud kodanikud, kelle alaline elukoht Eesti Vabariigi piirides (§ 9).

Nagu teada, ei ole Riigikogu valimistel järgmistel isikutel hääleõigus: 1) kes seaduslikku jõusse astunud kohtuotsuse järele on mõistetud, kui nad waremini õigust ei ole tagasi saanud:

a) sunnitööle, — kümne aasta jooksul peale karistuse lõppu;

b) asumisele, vangiroodu, parandusmaija, vangimajja või kindlusse õiguste kaotamise või kassendamise, — viie aasta jooksul peale karistuse lõppu;

2) kes süüdlaseks mõistetud warguses, wälja arvatud juhtumised, mis end. Wene riigi rahukohtu trahwiseaduse § 171 p. 2-s

(W. S. R. XV ja 1914 a. wäljaanne) ette nähtud, petmises, kättesaldatud waranduse omandamises või raiskamises, wäljaarwatud raiskamised, mis sama trahwiseaduse § 177 p. 2—3 ja karistusseaduse (W. S. R. XV) § 1681 p. 2—3 ette nähtud, warastatud asjade warjamises, teadupärast warastatud asjade ostmises või pandiks wõtmises alalise ametina, wõltsimises, liitkassu wõtmises, altkäemassu wõtmises, kuppeldamises ja kolwatule elule awatlemises (W. S. R. XV, kriminaalseadus 1919 a. wäljaanne §§ 524—526¹, 527 ja 529), niisama tegudes, mille sihtiks Riigikogu ja omawalitsuse asutuste walimise, rahwahäälendamise ja rahwa algatamise wabaduse ja õige korra rikkumine, — kolme aasta jooksul peale karistuse lõppu.

Riigikogu walimistest ei wõta osa ka kodanikud, kes walimiste ajal finni istunud kas seaduslikku jõusse astunud kohtuotsuse põhjal või kohtuwõimude poolt mõnesuguses kuritöös wastutusele wõtmise pärast (Riigikogu walimise, rahwahäälendamise ja rahwa algatamise õiguse seadus „R. T.“ nr. 105/106 — 1920 a. §§ 4 ja 5).

Põhjendades põhiseaduse § 27 peale ei saa wastutawateks toimetajateks olla alaealised ning need isikud, kes wäheni kui üks aasta Eesti kodakondsuses olnud.

Järjekulult ei wõi perioodilise trükitoota wastutawaks toimetajaks olla wäljamaa alam.

Alalise elukoha all tuleb mõista jeda linna, alewit või walda, kus isik oma teenistuse, töö, ettenõite pärast alaliselt elab, ehk kus tema liikumata warandus või kodune siisesead on (Rassd. V, Artikl 5. oftjåbrå 1906 a. ja Riigikohtu seletused 22. weebuarist ja 30. aprillist 1921 a.).

Seadusega on lubatud perioodilisel trükitootel mitu wastutawat toimetajat olla. Kuid selle juures ei saa oletada, et siin so lidaarse wastutusega tegemist. Nagu trükituseaduse § 7 kolmandast lõigest wälja lugeda wõib, peab mitme wastutawa toimetaja puhul trükitootes ära tähendama, mis osa eest keegi wastutaw.

(Järgneb).

Rahwahääletamine.

Mõnda tema ajaloost.

Cand. hist. O. Angelus.

Hästi kasvatatud jeltskonnas harilikult poliitika ja usu üle juttu ei aeta — seda ei tehta kalli rahu pärast. Muidugi mõista võib igaüks mõnikord sunnitud olla oma poliitilist ehk usulist ilmawaadet väljendada; harwa on seda aga sunnitud tegema terve rahwas ja wäga, wäga harwa satub rahwas kui niisugune, seisukorda, nagu meie, kus mõlema tähtjama küsimuse kohta korraga seisukohata tuleb wõtta ja neid nii wõi teistiti lahendada.

Mööduandew ei ole siin mitte nii milled eest hääletatakse — selles mõttes on juba kahel inimesel ikka kolm arwamist — waid kuidas hääletatakse. Juba liiga palju tarwitatud majesteedi wäljendusel on siis oma õige ja sügaw mõte, kui rahwas ise — kas üldisel waimustusel, olgu see mille eest tahes, ehk kanel järeloomtlemisel — oma teed käib ilma eestkostjateta ja wahelträäkitateta. Mitte walimismõtlus ja wiimase tagajärjed — sest partei kandidaadid lubawad kihutusõnened loomulikult ikka rohkem, kui nad kunagi täita suudawad, ja walijad kukuwad alati kõrkisuguste lubaduste lõksu — waid rahwahääletamine, referendum, plebistsiiit (juriidiliselt nende ühikute nimetuste wahel wahet ei ole: Prantsuse ja Itaalia seadusandluses nimetatakse rahwahääletamine plebistsiidiks, Schweitsis referendumiks) näitab rahwa õiget nägu, kuigi kahjuks ühekiilgese ja loomulikult piiratud walgustuses.

Meie aja õigusteadus teeb wahet kase rahwahääletamise wiisi wahel: rahwahääletamine kui riigioiguse instituut ja rahwahääletamine kui rahwuswahelise õiguse asutus.

Rahwuswahelises õiguses mängib plebistsiiit praegusel ajal suurt osa. Maailma sõja järeleajana anti Kesk-Euroopa riikide piiriäärsetele elanikkudele wõimalus hääletada selle riigi poolt, kelle kodanikkudeks nad soovisid saada: nii sündis Schleswigi, Sileesia, Sdenburgis jne. jne. Berjalles'i rahulepingu põhjal saawad kord weel Saari maakonna (Lääne-Saksamaal) elanikud samas mõttes omi häält ära andma ja sarnase iseloomuga plebistsiididele ei näe weel lõppu tulewat.

Tegelikult ei ole aga rahwahääletustel, mille tagajärjeks naabririigi „poolt“ wõi

„wastu“ olema peab, juriidiliselt palju tähtsust. Du ju käega katsutaw, et kaks ühejõulist riiki kunagi ühele osale oma kodanikkudest luba ei anna naabririigiga liitumise mõttes hääletada. Sarnased rahwahääletused pannakse ikka siis toime kui tegemist on ühe tugewa ja teise nõrga riigiga, ehk jälle siis, kui teine nõrk riik wägewate toetajate poolt poliitilistel põhjustel kaitstud saab, kusjuures tugewam arusaadawalt ikka oma tahtmist läbi wiib.

Iseloomustawa näitusena (ühtlasi ka esimene sarnastest rahwahääletustest) olgu Avignoni linna plebistsiiit (1791 a.) nimeetatud. Avignoni elanikkudele oli luba antud Prantsusmaa ehk Rooma paawsti ülenwõimu kasuks hääletada. Kolm Prantsuse kommissari walwasid — awaliku! — hääle äraandmise üle; sealjuures olla üks neist küsimuse peale, kas hääletajate isikultise ka kindlustatud on, belnud: nende isikute kaitse eest, kes Prantsusmaa poolt hääletawad, wastutan mina, aga nende isikute peade eest, kes paawsti poole hoiawad, mina mingisugust wastutust oma peale ei wõta. Olgu see tõsi wõi ei, kuid kindel on üks: wägimääl on see tähtis, mille all kodanikkude rahwahääletamised seisawad — siseseadete, mis maailmas wabaim peaks olema.

Palju tähtsam on rahwahääletamine nüüdsel ajal kui riigioiguse osa.

Selle — pärisplebistsiidid — läbi on rahwal õigus otsesõnu riigi seadusandlusest osa wõtta: tema võib üldise rahwahääletamise abil uusi seadusi wastu wõtta, wanni maksuwusetaks tunnistada, maksuid muuta jne. wastawalt riigi põhiseadusele, kus see põhimõte illes seatud.

Mjalooliselt on see rahwahääletamise wiis õieti sama wana kui rahwaste seadusandline töö üldse.

Wiiks liig kaugele siin rahwahääletamise tekkimisloost ja tema esialgsetest wiisidest kõnelda. Ma tahaksin ainult üksna lühidalt selle peale tähelepanu juhtida, et niisugust algkujulist rahwahääletamist ka juba wanade eestlaste juures võib leida. Wanadel eestlastel weel oma riigikorda küll ei olnud, iga pere elas oma ette, wanade komete järele, laiali paisatud üle terve maa, ilma sideta ja ilma selle sde sügawama

äratundmõtseta — seaduste väljatöötamis-
teft ei saa sellepärast ka weel juttugi olla.
Ühel juhtumisel aga ühinesid kui mitte
igaford kõik, siis vähemalt osa elanikkudest
— sõja puhul. Siis jäi kihelkonna ehk
maakonna wanem (ja wanem oli see, kes
lahingus kõige waprast ja rahu ajal kõige
riffkast oli) kõige poolt juhiks tunnusta-
tud, kelle kofkutuleku kutsjet kõik wõitlus-
wõtmultsed mehed täitsid. Väheemas maa-
linnas (mitda uuemate uurimiste järele
168 oli), s. o. kaitstud kohas, otustati sõja
ja rahu üle, kusjuures need, kes tehtud
ettepanekuga päri olid, oma nõusolekut
odade raputamiseaga awaldasid. Ja ainult
nii, kui koosolejad ise selle poolt olid,
wiis neid wanem lahingusse.

Juriidiliselt on plebistift aga alles wa-
nas Roomas wälja kujunenud.

Plebistiftidiks nimetati Rooma seadus-
andluses otust, mis plebeide poolt (rahwa-
kiht, kellel kõiki kodanilisi õigusi ei olnud)
hääletati ning kõrgemate plebeide amet-
nikkude poolt, rahwatribuunide ehk edii-
lide poolt hääletamisele pandi.

Ta tekkis ajajärgul, kus plebeid ja pa-
triitslased (täisõiguslikud Rooma kodani-
kud) teine teisega wõitlesid ja ta oli, nagu
juba nimi näitab, kohustaw ainult plebei-
dele. Kuid ajajooksul, iseäranis peale Ba-
lerius'e ja Horatius'e (449 enne Kr.) sea-
duse maksimahakkamist, said plebistiftid
teistele seadustele farnastatud ja nad olid
kohustawad kõigile, nagu harilikudki sea-
dused.

Plebeide kofkututsumine sündis kuni
471 a. enne Kr. suguwõjade kaupa, pärast
seda elukoha järele. Hääletamise päew ja
hääletataw küsimus anti aegsasti teada ja
nimelt selle poolt, kes plebeid kofku kutsus.
Teadaande ja hääletamise päewade wahel
pidi teatud waheaeg olema, kusjuures ai-
nult kõige hädalifematel kordadel, läheje
hädahoju tõttu, lubatud oli seda waheaega
mitte pidada. Kui päewakorras seaduse
projekt oli (peale selle wõisid hääletamise
alla tulla walimised ja kohtuasjad, eriti
karistuse kergendused ehk karistusest wa-
bastamised), siis pidi eelnõu kirjaltik teft
nähtawale kohale ülespandud saama; min-
gigiguseid muudatusi juba wälja pandud
projektis ei olnud lubatud teha.

Esialgu said hääletamise koosolekud kaks
korda aastas ära peetud: 24. märtsil ja 24.
mail; pärastpoole wõis kofkututsuja amet-
nik oma äranägemise järele päewa kind-
laks määrata; selle juures ei tohtinud

need koosolekud aga pühadel ja kindlaks-
määratud kohtupäewadel kofku kutsutud
saada. Nõu harutamise ja hääletamise
pidi lahtise taewa all selles määratud koh-
tadel sündima ja tingimata päewal — kõige
hiljemalt wõis koosolek festa kuni päikesse
loojaminekuni.

Mis puutub hääletamiseelsete kihutus-
tõõsse, siis oli wiimane walimiste juures
kõwasti keelatud. Seaduseelnõude hääle-
tamise korral wõis projekti esitaja oma
mõtteid kaitsta, ka kõrgematel ametnikku-
del oli lubatud omi arwamisi awaldada —
kõik see ei sündinud aga mitte hääletamise
päewal ja hääletamise kohal.

Hääletamise päewal kutsus farnepuhuja
kodanikud hääletamisele. Hääletati esi-
algu awalikult liht „ei“ wõi „ja“ ütlemi-
sega, alles pärastpoole tuli salajane kirjalik
hääletamiswiis tarwitusele. Kui kõik
hääled ära antud olid, teatas koosoleku ju-
hataja kuuldawalt kodanikkudele tagajärje.
Hääletamise juures oli mõõduandew liht
häälte enamused.

Ilma, et lähemalt Rooma plebistifti
üksikutesse küsimustesse tungida, peab üt-
lema, et, nagu ülevalt tähendatud asjaolu-
dest selgub, roomlased nende seadusandlu-
ses niifugust rahwaalgatust ei tunnud, nii,
nagu see on maksma pandud, näit., meie
põhiseadusega. Ühenduses sellega oli eel-
nõu esitaja kodanikul õigus projekti tagasi
wõtta ja teda kas mõni teine kord wõi
üldse enam mitte esitada, sealjuures oli
tal wõimalus igal hääletamise momendil
hääletamist seisma panna ja eelnõu tagasi
wõtta. —

Rahwa arwamise küsimise printsiip on
Rooma õigusest nagu paljud teisedki põhi-
mõtted Euroopa seadusandlustesse üle
läinud, kusjuures aga selles maas, kus
rahwahääletamine kõige laialtifematel tar-
witusel — Schweitsis — wastandina tei-
tele wanadele riikidele Rooma õigus ku-
nagi wastuwõtmist pole leidnud.

Klassiline rahwahääletamise mõttes maa
on järjekult Schweitsi wabariik. See on
ajalooliselt arusaadam, kui arwesse wõtta,
et Schweitsi 22 iseseiswast üksusest tekkinud
on, iseseiswatest kantonidest, „juwerään-
setest kantonidest“, nagu weel praegu
üksikuid riigiosasid Schweitsi põhiseaduses
nimetatakse; need kantonid olid ja on
wäikesed ja hääletamine ka tehniliselt wõrd-
lemisi kergelt läbiwiidaw. Ja ei tohi
unustada Schweitsi rahwa wabaduse ja ise-
seiswuse armastust, selle maa kodumaaks

on saanud tagatiusatud poliitilistele rändajatele.

Esimene plebistiiit ehk, nagu Schweitzi seadus ütleb, referendum, pandi Schweitzis 1449 a. toime ja nimelt jelleaegse Berni wabariigis, kus walitsus terve rahwa nõusolekut wajas sõja ajal tehtud laenude kustutamise läbiwiimiseks. Enam-wähem wastab meie aja rahwahääletamise mõttele 1802 a. referendum. Selle hääletamise läbi pandi Schweitzis Prantsuse revolutsiooniaegne põhiseadus maksma. Peab aga tähendama, et see esimene referendum wägivalda tarwitamine rahwa meeolu kallal oli; nimelt oli uue konstitutsiooni poolt hoopis vähem häält ära antud kui wastu ja sissemarssiwad prantslased tähendasid, et kõik erapooletuks jäänuid tuleb poolehoidjateks lugeda ning uus põhiseadus pandi maksma (tõsi küll, ainult kuni 1814 aastani).

Uljooftsul läks referendumiga õigus ühikute kantonide põhiseadustesse üle, kõige waremalt St. Gallen'is, kõige hiljemalt (18. aprillil 1920 a.) Freiburgis, kus omal ajal rahwahääletamise läbi — rahwahääletamise printsiibi maksmapanemine tagasi liitati.

1848 a. põhiseadusega wõeti referendum Schweitzi föderatsioonis wastu ja nimelt konstitutsiooni muutmise referendum. Referendum läks siis ka praegu maksma 1874 a. wastuwõetud põhiseadusesse üle, mille läbi ka nõndanimetatud fakultatiivne föderatsiooni seaduste referendum (Fakultatives Bundesgesetzreferendum) sisse seati. Praegu maksab Schweitzi föderatsioonis järgmine kord: tehakse wahet põhiseaduse referendumiga ja liht seaduste referendumiga (Bundesverfassungsreferendum und Bundesgesetzreferendum).

Põhiseaduse muutmisel on rahwahääletamine sunduslik — muutmise loetakse wastuwõetuks, kui hääletajate enamus ja kantonide enamus selle poolt on.

Muutmise ise wõetakse järgmiselt ette: kui 50.000 hääleõiguslist shweitslast põhiseaduse rewideerimist nõuawad, siis pannakse kas eelhääletamine toime (üldisel rewideerimisel — „Totalrevision“) selle üle, kas põhiseadust muuta wõi mitte, ehk aga see eelhääletamine jääb ära, kui põhiseadust ainult osaliselt muuta kawatsetakse („Partialrevision“). Kui hääletajate enamus rewideerimist nõuab, siis töötab rahwaesitus (Bundesversammlung) rahwa meeolu ja nõudmisi arwesse wõttes eel-

nõu wälja, mis siis hääletamisele pannakse. Osalise rewideerimise juures wõib rahwas ise wäljatöötatud muutmise projekti ette panna, mis siis hääletamisele tuleb.

Riigiseaduste referendum ei ole sunduslik: iga uus seaduseelnõu ja iga üldiselt maksew otsus, mis mõlemate rahwaesituste kogude (Nationalrat ja Ständerat) poolt wastu wõetud on, astub jõusse alles kolme kuu pärast, kui ta „riigilise iseloomuga“ pole (Art. 89). Kui selle aja jooksul 30.000 hääleõiguslist kodaniku ehk kaheksa kantonini seda nõuawad, saab seadus (wõi otsus) rahwahääletamisele pandud.

Teiste sõnadega — algatuse õigust rahwal harilikude seaduseelnõude kohta wastandina meie konstitutsioonile ei ole.

Mis nüüd ühikutesse kantonidesse puutub, siis on mõnedes neist, näit. Uri's, Unterwalden'is, Appenzell'is jne. rahwahääletamine oma kõige puhtamas ja algupärasemas kujus alles jäänud. Iga aasta tulewad lageda taewa all kõiksuguste tseremoniidega hääleõiguslised kodanikud kokku, et riigiametnikke walida ja seaduste üle nõu pidada ning tarwilikka otsusi teha. Täidesaatwal wõimul „Rat“il ei ole järjekult mingisugust seadusandlist tähendust. Sarnane puht demokraatlik kord on loomulikult wõimalik ainult üsna väikestes maades (nõnda oli 1900 a. rahwalugemise järele Uri's, näit. 19.700 elaniku, Glarus'es 34.200 elaniku, Unterwalden'is, mis kahest poolkantonist koos seisab, esimeses — Obwalden'is — 15.300 ja teises — Niderrwalden'is — 12.500 elaniku).

Weel ühe Schweitzi rahwahääletamise iseäralduse peale olgu tähelepanu juhitud, n. nim. finantsreferendumi peale. Selle alla käiwad ühikutesse kantonides uued maksud, uued laenud, kui nad üle teatava iga kantonini jaoks eriti kindlaksmääratud kõrguse ulatawad jne., eelarwe aga hääletamise alla ei käi.

Suurt osa mängis rahwahääletamine omal ajal Prantsusmaal, kus tema ühes teiste uute põhimõtetega suure revolutsiooni ajal tekkis. 1793 kuni 1870 aastani on Prantsusmaal (ainult põhiseaduse muutmise korradel) rahwahääletamisi toime pandud, sellest ajast saadik aga enam mitte ja praeguse — 1875 a. — konstitutsioonis plebistiiiti enam ette nähtud ei ole.

Wanadest riikidest on suurem arw ühikutesse Põhja-Ameerika ühisriikide osadest rahwahääletamise seadusesse üles wõtnud,

kõige pealt osariik Masfachuſett (1780 a.) iihisriikide põhiseadus ja tema muutmine rahwahääletamise alla ei käi.

Võputks olgu veel tähendatud, et rahwahääletamistel, kui igatepidi demokraatlikkudel sisseſeadetel suur tähtsus on, iseäranis kui ſurweabinõu parlamentarismi ja temaga tihti käſikäes käiwa korrupsiooni

waſtu. Aga liiga tihti ei tohi neid hääletamisi korrata, ſest nagu liig korduvad wälimised, nii mõjuvad ka liig palju ettewõetud rahwahääletamised nürindawalt ja pealegi ei aita — meie põhiseaduse ifeloomu juures — poſitiwſelt läbiwiidud rahwahääletamised parlamendi autoriteedile ſugugi kaasa.

Orduaegne õigusline kord Tallinna linnas ja maal.

Politſeametnik M. Morrison.

(2 järg).

Peale wogti walis raekoſus enda keſkelt mitmeſugused täidesaatawad ametnikud, kes trahwirahafid ſiſe nõudſid ja neid hoidſid, näit. aktſiſi eht õlleherra, kes aktſiſi maſſufid ſiſe nõudſid, ehituſte järelewaatajad, meſkitherrad, kes linna meſkite üle walitſefid, kontrolleerijad linnamaſſude korraliku äramakſmiſe üle jne. Bürgermeiſtrid oli 4, raeherrafid 14. Raekohtu kirjutajaks oli nõndanimetatud raefekretäär, kuid 1550 a. ſeati ſiſe linna ſindikus, õigufteadlane, miſſugune amet tihti kohalifte õpetajate kätte läks. Eſtoija olid raekohtu liikmed aadeli ſoof, ordu aja lõpul hakati neid wälima gildede poolt ja ſee keſtis kuni linnawalitſuſte weneſtamifeni 1889 a. Raekohtu iftumifi peeti enamiſte raekoſas, kuid Tallinna minewitufi on teada, et koht wäheſt ka kirifutes on peetud. Mi on magiftraadi iftanguid peetud endifes Runne klooftri kirifus, kus ajub praegu Wene uſu Ifſtanda muutmifse kogubus. Muidugi on nüüd tagantjärele raske kindlaks teha, miſ otſtarbekſ ſee ſündis ja miſ tarwitati nimelt kirikut kohtutoaks.

Ei ole huwitufeta teada ſaada, et linna kogukonda dieti kolm gilded oma paljude eriharudega (ifunſtidega) ſünnitafid. Gildedel (Suur, Kanuti ja Olemifte gilded), oli käes linna walitſemifel laaladane kõrgem wõim, mida magiftraat ei kiffendatud, waid kaitſes ja korraldas. Üffi ordumeiſter, kui kõrgem maaherra ja walitſeja, wõis linnade omawalitſufi piirata, kui ſeda nõudis mõni tungiw tarwidus. See kiffendus ſündis harwa ja suuremalt ofalt kokkuleppe teel. Linnade õigufi ja wabadufi ei hafanudki ordumeiſter puutama, ſeft need olid enamifte ordumeiftri enda poolt ametifse aſtumifse puhul kinnitatud ning linnad oleks nende riikufimifel waſtu hafanud.

Raekohtul oli linna üle peale kohtu ja adminiftratiw wõimu ka ſõjaline wõim. Mi olid linna kodanifud kohustatud raekohtu käſu peale linna wälifse waenlase waſtu kaitſema, kuid ſelleſt kohufufteſt wabastati neid, kes teenifid ordumeefte regulaarmäes eht kes kuulufid nii eht teifiti ordumäe hulka. Linna ſõjamäeks wälifse waenlase waſ-

tu olid palgatud ſoldadid ülemate juhataſe all. Sõjariifade kamber aſus Riiutli tänawal, mille ſee nimetus on ſelleſt ajaſt kuni tänini jäänud; ifinjamaks aſus ka linna rahapada.

Dige ifeäralifud on Tallinna minewitufis kuulfate muſtapeade korporatſioonid, miſſugufeid on ordual ajal kaſs olnud, üks Toompeal, teine all-linnas. Kuna Toompea muſtapead ammugi kadunud, keſtis alllinna muſtapeade ſelts kuni kõige uuemo ajani. Muſtapead wõtfid ofa dige ſüdiſt Tallinna kaitſemifes weneſte waſtu 1557, 1561 ja 1570 a., milleſt tunniſtawad kiwiſambad Pärnu maantee ümbrufes ja neil oli kaua aega üffitu ſõjawäe ofa fuju. Kuid ka ifemifelt on muſtapead laugeleulatawa koodanifud, kes ülepea korda armataſid ning kelle paljas olemasolu korra alahoidmitſes nii mõndagi kaſa aitas.

Oli tarwis linna kodanikke kohufetäitmiſele kutjuda, ifis kuulutati regulaarmäärufed läbi raekoſa afna, kiremud kuulutati wälja müüriſtehele läbi, tõrkufajad ſündis wogt tagant järele käſtudega eht trahwidega.

Juhtus mõni tänawate eht walitſe parandamifele ilmumata jääma, oli wogt ſüüdlase kannul. Ka mitmes muus aſjus on komtuuride ja wogtide tegewus praegufe poliſſei omaga dige ſarnane. Mi ſaadab juba 1390 a. Wiljandi loſſi komtuur omalt poolt igale poole ofimifſkirjad kellegi mõrtſula üle laiali, et kufitegija ſaaks üles leitud ja kinni wõetud; eriti aga nõudmine Pärnu ja Tallinna raekohtufele, et need põgenejat ſadamate kaudu wälja ei laſeks. Selleffjuline Wiljandi loſſi komtuuri ofimifſtri on ka kõige warem ſelleſarnane, miſ mei ülepea ſellel alal olemas. Teada hoitakse alal Tallinna raekoſa arſtiwif.

Ifeenefſt oli aga wogtide ametikohufte täitmine ja töö praegufe ajaga wõrreldeſ wäikene, ſeft Tallinn ei ulatanud oma müüriſteſt ja wallifdeſt mitte üle, elas nende taga wäifſet kiffajalifſt elu ning elanif oli eraldatud olefus kaitſtud ka kõifſugu halwade mõjude eefſt, miſ uuemal ajal küll mit-

nitu vahel lõpewad kohustuse täitmisega. Peale selle mõivad nemad lõppeda veel teistel põhjustel, mille hulka kuuluvad:

II. **K o k t u l e p e** (соглашение). Iga kohustus, mis lepingu, õigusrikkumise või alujeta rikastamise tõttu tekkinud, võib poolte kokkuleppel ära lõpetada, nimelt mõlausaldaja loobub oma nõudmisest ning võlgnik avaldab selleks oma nõusolekut. Kuid selle juures ei tohi kannatada kolmanda isiku õigused, mida nemad selle toiminguga põhjal omandanud, mis ära muuta tahetaks (§§ 3570—3576).

III. **U u e n d a m i n e** (новация или об-новление). Uuendamise all mõistetakse kohustuse vahetorra lõpetamist selle läbi, et uus vahetord seatud saab. Wana kohustus on lõppenud, nii, nagu oleks tema täidetud, tema asemel on aga uus kohustus astunud; kuid teatav vahetord (коорношение) nende vahel peab ifkagi olema, nimelt kas pooled on endised jäänud või õigusline alus ning olulised tingimised endised. Peale selle on tarwis, et pooled oleksid selgesti oma tahtmist avaldanud wana kohustust ära lõpetada ja nut sõl-mida (§§ 3577 ja järgm.).

Uuendamine võib kahesugune olla: a) w a b a t a h t l i k või b) j u n d u s l i k. Esimene tekib poolte wastawal kokkuleppel, teine rippumata nende tahtmisest, näit. k o h t u o t s u s e põhjal. Saab kohtuotsuse põhjal täitmise leht wälja antud, siis on poolte vahel juba uus kohustuse vahetord olemas.

IV. **S t o m p e n s e e r i m i n e** (компен-ция или зачетъ). Kompenseerimise all mõistetakse ühe nõudmise kustutamist teise wastunõudmisega (§ 3545). Tema põhjend selle peal, kui ühe kohustuse võlgnikul on omalt poolt õigus teise kohustuse põhjal mõlausaldaja käest sedasama toimust nõuda, siis ei ole mingisugust mõtet teda fundida seda usaldaja kasuks tegema, kes ise lohe sedasama temale peab tege-ma. Võlgniku wabastamine kohustusest rahuldab usaldajat, sest wiimasel jääb järele see, mida tema oleks pidanud ära andma ja siis jälle tagasi saama. Kompenseerimise jaoks on tarwis: a) et mõlemate nõuete objektid ühetaolised oleksid, näit. raha summad; tihetid jne., kusjuures aga et tule arwesse wõtta, misugusest alusest nemad tekkinud ning nende suurust (§§ 3546—3551); b) et nõue, mida kompenseerimisega ette pannakse oleks selge ning wastuwaidlemata (ясно и безспорно) või

mida igatahes võiks tergesti tõets teha (§ 3552; c) et wastunõue tähtaeg oleks juba kätte jõudnud; d) et mõlemate poolte vahel kaks kohustuse vahetorda oleksid, nii et ühe vahetorra võlgnik teise wahetorra usaldaja oleks. Mõnede nõudmistega wastu aga kompenseerimist ette panna ei saa, näit. nõudmise wastu hoiule antud asja tagasi anda.

V. **Ü h e n d a m i n e** (совпадение или слияние) on olemas kui passiiv subjekt võlgnik saab selle kohustuse usaldajaks, milles tema võlgnik oli, mis sagedasti pärimise tõttu juhtuda võib (§ 3565 ja järgm.). Niisugune ühendamine aga ei puutu kohustustesse kolmanda isikute juhtes.

VI. **S o o b i n g** (мировая сделка) on niisugune leping, millega kahtlane või waeluse all olem. juriidiline vahetord poolte wastastikkude järelandmistega (уступокъ) tõttu ennaft waieldamatuks muutub, ja niiviisi võib wana asemel uus kohustus tekkida (§ 3593). Soobingu peaaülesanne on wastastiku järelandmise läbi tülkat kohtuprotsessi ära hoida.

VII. **T ä i t m i s e w õ i m a t u s** (невозможность исполнения) võib teatawatel juhtumistel kohustuse vahetorda lõpetada, nimelt, kui on wõimata täita mitte võlgniku süü pärast, waid mingisugusel teisel põhjusel.

VIII. **S u r m** harilikult ei lõpeta mitte kohustusi, mis pärijate peale üle lähewad, wälja arwatud neid, mis teatawa isikuga — usaldajaga või võlgnikuga ligidalt seotud, nagu teenistuse wahetorrad ja mõned teised.

IX. **W a n a n e m i n e** (давность). Iga nõudmine, mis õige isiku poolt, õiges korras ning seaduses kindlaksmääratud tähtaajal ei saa ette pandud, loetakse lõpetatuks (§ 3618 ja järgm.).

T ä h t s a m a d l e p i n g u d.

Kellegil isikul, ütleme A., on wanaaegne kell. Tema tuttaw B., kellel on kallis sõrmus, teeb temale ettepaneku, kella sõrmusega wahetada. A. on nõus: annab kella ära, saab sõrmuse wastu. Kuid võib ka juhtuda, et A-l on raha waja ja tema on nõus oma kella ainult raha eest ära andma; siis annab B. oma sõrmuse kellegile teisele raha eest ja selle summa eest saab A. käest kella.

Tõpulist majandusline tagajärg on B-le mõlematel juhtumistel üks ja seefama: ühe asja asemel saab tema teise. Kuid wahel on selles, kuidas tema selle asja sai: esimesel

juhtumisel wahetab tema ühe asja otsekohe teise wastu, nimelt wahetamise lepingu põhjal; teisel juhtumisel wahetab tema asja raha wastu ja siis raha asja wastu, n. nim. ostu-müügi lepingu põhjal.

Riigiwiisi wõib ütelda, et ostu-müügi leping on niisugune leping, mille järele üks pool kohustab teatavat asja teise poole omandusse üle andma, wõimane aga esimesele selle eest teatawat summat maksma.

Ametlik osa.

Politsei peawalitsuse ülema päewatärguga
12. märtsil j. a. nr. 14.

On juhtumisi olnud, kus politsei poolt wäljaantawatele tunnistustele ei ole märkust tempelmaksu tasumise üle tehtud sel juhtumisel, kui tempelmaks palwetirjal tasutud, mis arusaamatusi ja asjata kirjawahetusi tekitab.

Juhin politseiametnikkude tähelepanu selle peale, et wäljaantawates tunnistustes ehk teistes dokumentides tuleb tingimata ära näidata, kui palju tunnistuse ehk dokumendi pealt tempelmaksu tasutud.

„Riigi Teatajate“ nr. 38—41 fisu.

„Riigi Teataja“ nr. 38/39 on awaldatud: Määrus maareformi teostamise määruste § 95. täiendamise kohta. — Sadamamaksude tariif. — Määrus kaupade siseweo ning tollimaksude kohta. — Sundusl. määruse muudatus wäljajateauku-

de puhastamise ja wäljajate wäljawedamise kohta Tallinnas. — Sundusl. määrused alemi puhastuse ja korrashooldmise, lõbustusmaksu wõtmise korra ja wiisi, kuulutuste ja reklaamide wäljapanetu ja korra ning turu korra kohta Mustwee alemis. — Nimetused, ametisse kinnitused, ümberpaigutus. — Riigikogu juhatuseteadaanne istungjärgu wahetaja kohta. — Postipeawalitsuse teadaanded. — Lifa.

„Riigi Teataja“ nr. 40 on awaldatud: Hartu kolonii põhikirj. — Teadaanne E. W. kodafondsusse wastuwõtmiste tähistamise üle.

„Riigi Teataja“ nr. 41 on awaldatud: Seadus Eesti Wabariigi ja Läti Wabariigi wahel tehtud sanitaarkonwentsiooni kohta. — Sanitaarkonwentsioon. — Korraldus õpetöö wahetajate ning kooli- ja klassiturfuste lõpetamise kohta 1923 a. — Määrus Koela ja Kapu wallas asuwate riigistatud mõisade maade kasutajailt nõutawa liikumata waranduste maksu täendamise kohta.

Küsimused ja kostmised.

Nr. 609. Eugeja J. Küsimus. Kas wõib maal elawa raiwoni ülema ametisõidu kuuldest ja päewarahast, mis „Riigi Teataja“ nr. 101 — 1921 a. awaldatud Wabariigi Walitsuse määruse 2. nov. 1921 a. põhjal oma ametkonna piirides Tsiv. Kp. Sead.

§ 1086 ja W. S. K. XVI f. II ja IV. jaotuse § 345 ettenähtud osa tema wõlgade tasumiseks finni peetud saada.

Wastus. Tsiv. Kp. Sead. § 1087 ja W. S. K. § 346 põhjal sõidu- ja päewarahad kinnipeetawate summade hulka ei kuulu.

Wäljaandja: Toimetuskonmisjon.

Wastutaw toimetaja: G. Maddison.

Tegelik toimetaja: K. Rogermann.

Kuulutused.

Tunnustakse makswusetaks järgmised isikutunnistused:

Gutin, Sara Salomi t., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 2. 12. 19 a. nr. 2065. (12056)

Asfor, August Jaani p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 8. 1. 20 a. nr. 6927. (12056)

Pank, Artur Johani p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 24. 4. 20 a. nr. 10634. (12056)

Ots, Alide Jüri t., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 9. 12. 19 a. nr. 3609. (12056)

Hermann, Wassili Jaani p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 28. 1. 20 a. nr. 8812. (12056)

Treier, Richard Karli p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 9. 9. 21 a. nr. 13404. (12056)

Perfittskyn, Aleksandra Feodori t., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 8. 10. 20 a. nr. 11830. (12056)

- Puhja, Emilie Hendriku t., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 9. 12. 19 a. nr. 3628. (12056)
 Rauba, Herta Jaani t., w. a. Tartu I. pol. 2 jsk. 11. 9. 20 a. nr. 15236. (12058)
 Raaber, Anna Jakobi t., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 23. 1. 20 a. nr. 9289. (12059)
 Ruusaag, Alfred Johani p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 31. 5. 20 a. nr. 11171. (12059)
 Tiikmann, Elfriede Daweti t., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 15. 12. 19 a. nr. 4161. (12059)
 Saar, Arnold Karli p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 22. 11. 21 a. nr. 13608. (12059)
 Wein, Otto Augusti p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 8. 12. 19 a. nr. 3099. (12059)
 Urbanik, Jaan Heinrichi p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 6. 12. 19 a. nr. 2711. (12059)
 Männiksaar, Jenny Jaani t., w. a. Tartu I. pol. 2 jsk. 13. 10. 21 a. nr. 18194. (12059)
 Wilks, Marie Helene Jaani t., w. a. Randteede pol. ülema p. 4. 12. 19 a. nr. 1076. (12137)
 Reis, August Peetri p., w. a. Võru wallawal. 10. 5. 20 a. nr. 1184. (12192)
 Waher, Siisa Peetri t., w. a. Võru wallawal. 15. 12. 19 a. nr. 253. (12191)
 Ruus, Ekaterina Ewertti t., w. a. Võru I. pol. jsk. 5. 12. 19 a. nr. 2546. (12193)
 Matteus, Emilie Peetri t., w. a. Võru I. pol. jsk. 13. 1. 20 a. nr. 3151. (12199)
 Rumann, Karl Jüri p., w. a. Sõmmepalu wallawal. 13. 12. 19 a. nr. 188. (12200)
 Siska, Minna Jüri t., w. a. Pinnamäe wallawal. 30. 3. 21 a. nr. 303. (13601)
 Ruuuse, Johannes Karli p., w. a. Rehatu wallawal. 3. 4. 20 a. nr. 910. (12228)
 Räsperi, Johannes Jaani p., w. a. Rehatu wallawal. 25. 3. 20 a. nr. 857. (12229)
 Rewald, Helene Karli t., w. a. Antsla wallawal. 13. 12. 19 a. nr. 157. (12440)
 Roos, Amalie Johani t., w. a. Patsküla wallawal. 16. 12. 19 a. nr. 594. (12443)
 Paul, Matilde Peetri t., w. a. Reetiku wallawal. 27. 2. 20 a. nr. 204. (12444)
 Waltner, Willem Johani p., w. a. Jõgeweste wallawal. 11. 5. 20 a. nr. 417. (12445)
 Rebane, Miil Karli t., w. a. Jõgeweste wallawal. 18. 12. 19 a. nr. 297. (12446)
 Siimann, Emilie Nikolai t., w. a. Summuti wallawal. 28. 11. 19 a. nr. 434. (12447)
 Bernhardt, Amalie Hendriku t., w. a. Patsküla wallawal. 30. 12. 19 a. nr. 1033. (12448)
 Dessits, Peeter Pauli p., w. a. Võme wallawal. 20. 1. 20 a. nr. 166. (12449)
 Hanschmidt, Jaan Anni p., w. a. Helme wallawal. 9. 12. 19 a. nr. 87. (12450)
 Paju, Ewald Madise p., w. a. Suurmõisa wallawal. 12. 12. 19 a. nr. 220. (12474)
 Lund, August Juhani p., w. a. Emmaste wallawal. 10. 1. 20 a. nr. 788. (12475)
 Jürgenson, Aleksander Johani p., w. a. Rongata wallawal. 13. 12. 19 a. nr. 84. (12567)
 Lina, Eitne Karli t., w. a. Valguta wallawal. 18. 12. 19 a. nr. 220. (12569)
 Tröb, Elmar Karli p., w. a. Rannu wallawal. 3. 12. 19 a. nr. 48. (12570)
 Tenneberg, Marie Ellu t., w. a. Pätola wallawal. 29. 12. 19 a. nr. 335. (12571)
 Hermanjon, Johan Ado p., w. a. Pühajärve wallawal. 31. 12. 19 a. nr. 297. (12572)
 Waher, Helene Mihkli t., w. a. Wana Otepää wallawal. 12. 12. 19 a. nr. 32. (12573)
 Randik, Juuli Karli t., w. a. Valguta wallawal. 16. 12. 19 a. nr. 57. (12574)
 Tiim, Jüri Hansu p., w. a. Narwa I. pol. 30. 11. 19 a. nr. 2523. (12690)
 Runge, Anna-Marie Antoni t., w. a. Rapla wallawal. 8. 3. 21 a. nr. 2721. (12691)
 Tomingas, Marie Mardi t., w. a. Rapla wallawal. 17. 3. 21 a. nr. 2728. (12700)
 Tamn, Salme Tõnu t. (12762)
 Nahkur, Mart Jaani p., nr. 694. (12762)
 Priimann, Helene Tooma t., w. a. Rägavere wallawal. 21. 4. 22 a. nr. 1325. (13259)
 Timofei, Karl Juhani p., w. a. Ralwi wallawal. 14. 12. 19 a. nr. 366. (13260)
 Gtinsild, Luise Marie Gustawi t., w. a. Rakvere I. pol. jsk. 1. 2. 21 a. nr. 5970. (13271)
 Kraus, Eduard Aleksandri p., w. a. Wofa wallawal. 22. 4. 20 a. nr. 1022. (13262)
 Sakart, Karl-Woldemar Eduardi p., w. a. Raitsaare wallawal. 26. 6. 22 a. nr. 30. (13263)
 Seemann, Miise Augusti t., w. a. Runda-Malla wallawal. 19. 12. 19 a. nr. 557. (13264)
 Kadaja, Hermann Jaani p., w. a. Tartu I. pol. 3 jsk. 31. 12. 19 a. nr. 1600. (13554)
 Treumuth, Peeter Peetri p., w. a. Summuti wallawal. 25. 11. 19 a. nr. 194. (13702)

Rosenberg, Miilil Kusta t., w. a. Pat-
küla wallawal. 25. 11. 19 a. nr. 72.

(13703)

Toom, Antoni Jüri p., w. a. Kitiu walla-
wal. 9. 4. 20 a. nr. 723.

(13901)

Ernesaks, Johannes Mardi p., w. a.
Peningi wallawal. 29. 4. 21 a. nr. 1475.

(13902)

Matson, Aleksander Aleksandri p., w. a.
Pärnu l. pol. jsk. 15. 6. 22 a. nr. 14828.

Kelmets, Elfriede Jaani t., nr. 12321.

Unger, Jaan Jaani p., w. a. Pärnu l.
pol. jsk. 20. 12. 19 a. nr. 6756.

Rõlwart, Teodor Matwei p., w. a. Pär-
nu l. pol. jsk. 9. 12. 19 a. nr. 3840.

Palitser, Julie Mihkli t., w. a. Pärnu
l. pol. jsk. 27. 4. 21 a. nr. 13322.

Sergejew, Theodor Simoni p., nr.
121/22.

Pint, Jaan Mardi p., w. a. Laatre walla-
wal. 1921 a. nr. 649.

Rätsep, Hendrik Jüri p., w. a. Talli wal-
lawal. 23. 11. 19 a. nr. 69.

Jusmets, Peeter Jaagu p., w. a. Karfji
wallawal. nr. 91.

Setjar, Jaan Jaani p., w. a. Belle walla-
wal. 1919 a. nr. 13.

Pärtel, Martin Kristjani p., w. a. Belle
wallawal. 9. 5. 21 a. nr. 936.

Sepp, Peeter Peetri p., w. a. Abja walla-
wal. 6. 12. 21 a. nr. 180.

Ruubel, August Johani p., w. a. Abja
wallawal. 25. 10. 19 a. nr. 107.

Pitw, Karl Johani p., w. a. Abja walla-
wal. 5. 8. 21 a. nr. 120.

Saartson, Johan Johani p., w. a. Sau-
ga wallawal. 16. 12. 20 a. nr. 686.

Grents, Aleksander Jaagu p., w. a.
Jäärja wallawal. 11. 12. 19 a. nr. 103.

Mitl, Juuli Mihkli t., w. a. Tori walla-
wal. 16. 12. 19 a. nr. 133.

Wisjor, Karl Abrami p., w. a. Tori wal-
lawal. 25. 1. 21 a. nr. 23.

Gruft, Aleksander Peedi p., w. a. Wana-
kariste wallawal. 30. 1. 20 a. nr. 426.

TULEKUSTUTUSE APARAADID

„MINIMAX”

üle 2 miljoni aparaadi tarwitusel, 68.000 tulekahju „Mini-
max”iga kustutatud, üle 122 inimese tulehädast päästetud

Ainuesitus:

INGLIS-EESTI IMPORT Ko. A.-s.,

Tallinn, Wana-Wiru tän. 12.

Telegr. aadr.: Angloest.

Kõnetr. 3-55.

KÕIGE KASULIKUMALT OSTATE

C. PETENBERG'i

WEINIKAUPLUSEST.

Asut. 1849. — BÖRSEKELDER, PIKK T. 17, KÖNETR. 16-02. — Asut. 1849.

1921 aasta Rheinweinid: MADEIRA, Cos-
sard, Gordon & Co. Reserve (walged sildid)
Emk. 750.— London Particulare (mustad sil-
did) Emk. 675.— Prantsuse laua- ja des-
sertweinid, punane ja walge. Kodumaa
marjaveinid. Champagner VEUVE CLIC-

QUOT, Reims. Cognac Planat & Co. Ori-
ginaal pudelites. 74 aasta kestwusel. Tallin-
nas, tundjate ja asjaarmastajate poolt kiidetud.
Cognac Vieux, siin tapitud. —
Emk. 400.— 1/1 pdl., Emk. 225.— 1/2 pdl.,
Emk. 115.— 1/4 pdl.

„EMLO“ LIKÖÖRID millised prima Hollandi ja Prantsuse omadega ühewäärilised, kuid
JANAPSUD, poole odavamad on. Daani laua Aquavit. Ainuesitus.

Shokolaad

Renommée

A.-S. „Renommée“

Wabrik – Wolta tän. nr. 3
Kontor – Wana Wiru tän. nr. 13
Kõnetraat 16-72, Tallinn

Kuulutus.

9. aprillil s. a. kell 12 päewa saab müüdüd
enampakkumise teel

Kaisma wallamajas Nikolai Mathieseni üks ülikond
riideid, tema 1922 a. isikumaksu wõla ja müümisest
tekkivate kulude, 400 marga, tasumiseks
Pärnus, 13. märtsil 1923 a. Nr. 0716.

Pärnu maakonna Politsei III. jaosk.

Ülema k. t.: H. Wäljaots.

Teadaanne!

Oien awanud kuld- ja hõbeasjade
ja kella kaupluse. Müün odawate
hindadega.

Kõige austusega

„EESTIKELL“

Wiru tän. nr 23.

Kuld-, hõbeasjade ja uuride paran-
duste kiire ja korralik täitmine.

Ostan kuld- ja hõbeasju, maksan
kõrget hinda.

14214

K/M ESTO-MUUSIKA

Lai tän. nr. 34. Kõnetr. 10-24.

Wiulid

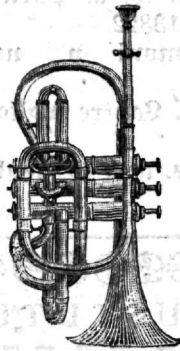
1000 mrk. ja kallimad.

Gitarred

1200 „ „ „

Mandoliined

800 „ „ „

Piaaniinod, tiiklawerid, har-
moniumid, puhkpillid, gram-
mofonid, grammofooni noodid,
noodi puldid j. n. e.

G. SCHEEL & Ko.

TALLINNAS.
ASUTATUD 1884. A.

Toimetab kõiksugu pangaärilisi
transaktsioone.